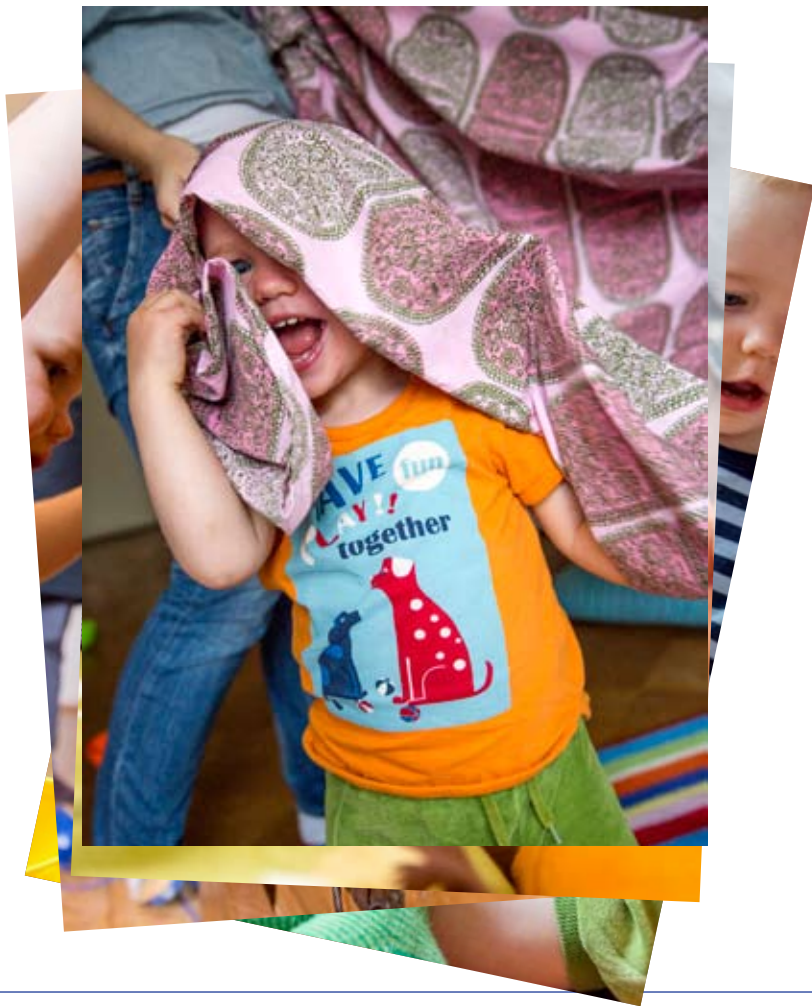

1-vuotias

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Onni löytyy arjesta.

Lehtinen on päivitetty versio
vuonna 2007 ilmestyneestä lehtisestä.

Sisältöä ovat kommentoineet:

Katri Kanninen, VET psykoterapeutti, PsT
Mirjami Mäntymaa, lastenpsykiatri, LT
Saara Salo, psykoterapeutti, PsT
MLL:n asiantuntijat

Alkuperäinen käsikirjoitus:

Arja Häggman-Laitila, dosentti, TtT

Asiantuntijat:

Tuovi Keränen, psykologi, PsM
Anu Lius, kätilö
Nina Melamies, erityisluokanopettaja, KM
Kirsi Otronen, terveydenhoitaja
Kaija Puura, lastenpsykiatri, LT
Markus Torkkeli, luokanopettaja, KT

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Toinen linja 17, 00530 Helsinki
p. 075 324 51
mll@mll.fi
www.mll.fi

Tilaukset

www.mll.fi/kauppa
tilauspalvelu@mll.fi
p. 075 324 5480
tilausnumero 30094

Ulkoasu: Hahmo

Taitto: Virma/Minna Laatikainen

Kuvat: Keksi/Suvi-Tuuli Kankaanpää

Kirjapaino: ESA Print Oy 10 2013

Sisältö

- Vauvan maailma laajenee | s. 5
- Yhdessäolon riemua | s. 5
- Erossa olo vaatii opetteluja | s. 6
- Tekemisen iloa kellon ympäri | s. 6
- Harjoittelu tekee mestarin | s. 8
- Vaippa vai potta | s. 8
- Minun, minä itse | s. 9
- Tuttuus tuo turvaa | s. 10
- Turvaa lapsen tutkimisen ilo | s. 11
- Rajoja ja opastusta | s. 11
- Jaetut tunteet | s. 13
- Lapsella on asiaa | s. 16
- Leikki leikkinä | s. 17
- Kaverin rinnalla | s. 18
- Yhdessä isovanhempien kanssa | s. 19
- Lapsi toisella ikävuodella | s. 19

Lukijalle

Toisella ikävuodella lapsi pystyy vaikuttamaan entistä enemmän asioihin ja tapahtumiin. Hän oppii kävelemään ja ilmaisemaan itseään puhumalla. Hän tutustuu itseensä, läheisiinsä ja kotiympäristöönsä innokkaasti. Oppiminen on pikkulapselle mieluista. Mitään ”oppitunteja” ei tämänikäinen tarvitse. Jokainen tilanne tarjoaa mahdollisuuden oppimiseen, lapsen omissa tahdissa.

Tämänikäisen vanhempien tärkeimpiä tehtäviä on antaa lapselle mahdollisuuksia opetella omia taitojaan ja tukea lasta pet-

tymyksen ja epäonnistumisen hetkellä. Lapsi tarvitsee vanhempiensa jatkuvaa valvontaa ja suojelua. Sen varassa hän voi suunnata kaiken huomionsa oppimiseen. Rajojen asettaminen ja lapsen kiukun kestäminen ovat myös ajankohtaisia asioita.

Jokainen lapsi kehittyy omaan, yksilölliseen tahtiinsa, joten tässä lehtisessä mainitut iät ja kehitysvaiheet ovat viitteellisiä.

Vauvan maailma laajenee

Toisella ikävuodella lapsi alkaa tutkia kotiaan ja tuttua ympäristöönsä luottavaisesti. Hän voi touhuta itseksensä tovin eikä vaadi aikuista koko ajan viereensä. Hän tarvitsee silti aikuisen lähelleen, puhe-etukselle, jotta hän kokee olonsa turvalliseksi. Lapsi tulee kesken leikkin vanhemman syliin saadakseen hellyyttä. Sen jälkeen hän voi taas palata turvallisiin mielin leikkeihinsä. Lapselle on tärkeää, että hän pääsee syliin aina, kun hän sitä kaipaa.

Rauhalliset yhteiset hetket vanhemman kanssa ovat lapselle tärkeitä. Hän tarvitsee rinnalleen aikuisen, joka on kiinnostunut hänen tekemisistään ja sanomisistaan. Omat vanhemmat ovat hänelle maailman tärkeimmät ihmiset.

Kun tämänikäinen katsoo peiliin, hän tunnistaa sieltä itsensä. Samalla hän oppii tajuamaan itsensä yksilönä. Lapsesta on mukavaa katsella kuvaansa peilistä ja nimetä kuvasta kehon osiaan yhdessä vanhemman kanssa. Lapsi osaa tunnistaa eri sukupuolet. Hän osaa kertoa, oliko hänen tapaamansa lapsi tyttö vai poika.

i Tukea vanhemmuuteen

MLL:n Vanhempainpuhelin

0600 12277

Vanhempainnetti

www.mll.fi/vanhempainnetti

Erilaisia temperamentteja

Lapsen synnynnäinen temperamentti vaikuttaa siihen, kuinka hän toimii ja on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Vanhemman ja lapsen hyvin erilaiset temperamentit voivat aiheuttaa pulmia. Vanhemman voi olla vaikea ymmärtää lasta ja hänen tarpeitaan. Esimerkiksi ujoilta lapselta saatetaan odottaa rohkeutta isossa lapsiryhmässä. Parasta olisi, että vanhempi oppisi huomioimaan lapsensa erityispiirteet ja muistamaan, että kaikkien lasten kanssa ei voi toimia samalla tavalla.

Yhdessäolon riemua

Lapsesta on ihanaa, kun vanhemmat nauttivat hänen seurastaan. Hän nauttii, kun saa vanhemman nauramaan ja yrittää saada sen tapahtumaan yhä uudelleen. Hän tarvitsee vanhemman huomiota ja hyväksyntää, kehuja ja kiitosta. Lapsen minuus syntyy vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. Myönteinen palaute on tärkeää, koska lapsi oppii näkemään itsensä sellaisena kuin hänelle tärkeät ihmiset hänet näkevät. Lapsen ihaileminen vaikuttaa myös hänen kokemukseensa omasta arvokkuudestaan: miltä näytän ja mitä osaan.

Yhteiset hellänhauskat hetket ovat tärkeitä. Hassuttelun avulla lapsi tutustuu huumoriin ja pääsee osaksi elämisen riemua. Lapsi tarvitsee hellimistä eikä häntä voi koskaan helliä liikaa. Helliminen ja llemminen ovat eri asioita.

Erossaolo vaatii opettelua

Toista syntymäpäiväänsä lähestyvä lapsi alkaa mainita ihmisiä ja esineitä, vaikka ne eivät olekaan paikalla. Hän ei halua olla erossa läheisistään pitkiä aikoja, eikä se ole hänelle hyväksikään. Hienoa olisi, jos lapsi saisi olla vielä kotihoidossa eikä hänen tarvitsisi olla päivittäin kovin pitkää aikaa erossa rakkaistaan.

Jos lapsi menee päivähoitoon, vanhempien on hyvä pohtia järjestelyjä, joilla hoitopäivän pituutta voi lyhentää. Tämänikäiselle lapselle on tärkeää, että hoitopaikka ja hoitajat ovat mahdollisimman pysyviä. Lapsi tarvitsee tutun ja turvallisen hoitajan, jolla on hänelle aikaa ja jonka syliin hän pääsee halutessaan. Vanhempien ja hoitajan hyvää yhteydenpitoa tarvitaan, sillä lapsi ei pysty itse kertomaan kuulumisistaan ja tarpeistaan.

Päivähoidon aloittaminen vaatii sopeutumista sekä vanhemmilta että lapselta. Kotoa lähtöihin kannattaa varata aikaa. Vaikka lapsen on vaikea erota vanhemmistaan, hänen luotaan ei saa poistua salaa. Turvallisessa paikassa lapsen itku loppuu yleensä nopeasti vanhemman lähdön jälkeen. Rakas, tuttu, pehmoinen esine, vanhemmilta tuoksuva vaate tai vaikkapa vanhemman valokuva tuo turvaa vaikeissa ja uusissa tilanteissa. Kotiin palatessa on hyvä varata aikaa rauhalliseen yhdessäoloon ja sylissä hellimiseen.

Yö on lapselle pitkä aika. Lapsi saattaa herätä yöllä tarkistamaan, ovatko vanhemmat paikalla. Hän turvautuu yölläkin mielellään johonkin rakkaaseen pehmoleluun, riepuun tai tyynyyn. Niitä koskettelulla ja haistelemalla hän kestää

unenmittaisen eron vanhemmistaan. Lapsi jättää rievun yleensä itse, kun hän ei enää sitä tarvitse.

Tekemisen iloa kellon ympäri

Lapsen motoriset taidot karttuvat nopeasti. Ensiaskeleita ottava yksivuotias juoksee kaksivuotiaana. Kävelemään oppinut lapsi on innoissaan kaikesta liikkeeseen ja liikkumiseen liittyvästä. Hänestä on upeaa, kun hän saa esittää taitojaan vanhemmilleen. Hän on valmis järjestämään esityksiään hyvinkin tiuhaan. Voi olla, että lapsi innostuu liikkumisestaan niin, että tarvitsee lopettamiseen ja rauhoittumiseen vanhemman apua.

Kun lapsi tunnistaa keittiöstä kantautuvan, kypsytävän ruoan tuoksun, hän menää kipittää kohti keittiötä. Hän osaa jo yhdistää herkullisen tuoksun ruoka-aikaan. Hän pystyy mukauttamaan äänensä sävyn ja voimakkuuden samantasoisiksi kuin muillakin perheenjäsenillä on.

Lapsi pitää maalaamisesta, piirtämisestä, muovailemisesta, askartelemisesta ja leipomisesta. Hän tutustuu mielellään erilaisiin tuoksuihin ja tutkii erilaisia materiaaleja ja oppii niiden eroja. Tämänikäinen lapsi osoittaa uudenlaista kiinnostusta kuvien katseluun. Niitä katellessaan hän oppii nimeämään asioita ja esineitä ja

i Apua uniongelmiin

Lapsen unesta ja tyyppillisistä univaikeuksista kerrotaan enemmän MLL:n Taapero nukkuu -lehtisessä.

Jotta tapaturmilta välttyttäisiin, lapsi tarvitsee jatkuvasti valvontaa ja suojelua.

sanoittamaan perustunteita aikuisen opastuksella. Kuvia voi katsella myös tietokoneelta, jolloin kuviin voi liittyä myös ääniä ja liikettä. Lapsi myös seuraa lyhyitä kuvitettuja tarinoita.

Vanhemman tehtävä on rajata lapsen aika median parissa. Esimerkiksi television kuvavirran värikkäät hahmot saattavat houkuttaa lasta istumaan ruudun ääressä, vaikka lapsi olisi jo rasittunut eikä jaksa enää keskittyä. Vanhempien on hyvä tarkkailla myös koko perheen katselutottumuksia, esimerkiksi sitä, kuinka paljon vanhemmat ovat itse tietokoneella ja viettääkö lapsi suurimman osan ajastaan samassa huoneessa auki olevan television kanssa.

Harjoittelu tekee mestarin

Lapsi alkaa harjoitella syömistä, pukemista, riisumista ja peseytymistä. Hän oppii riisumaan itse takkinsa, kunhan napit ja vetoketju on valmiiksi avattu. Hän laittaa kädet hihoihin ja jalat lahkeisiin auttaakseen pukemisessa. Jotta lapsi onnistuisi pukemisyrittämissään, vaatteiden pitäisi olla riittävän väljä.

Tämänikäinen oppii pitämään mukista kaksin käsin kiinni ja juomaan siitä itse. Hän harjoittelee myös lusikalla syömistä. Se vaatii käden hallintaa, eikä sen oppiminen tapahdu hetkessä. Jotta hän oppisi, hänen pitäisi antaa harjoitella, sotkuista huolimatta. Jos sotku kiusaa vanhempaa äärettömästi, tässä asiassa suurpiirteisemmän vanhemman kannattaa huolehtia ruokailusta. Lapsi saattaa tuskastua itse harjoitteluunsa ja tarvitsee kannustusta.

Lapsi osaa laittaa tavaroita paikoilleen ja noutaa niitä tutuilta paikoilta, kun vanhempi vähän auttaa. Lelujen ja tavaroiden järjestämisestä voi tehdä leikin, jossa samankaltaiset lelut järjestetään yhteen paikkaan. Vanhemman avulla pikkuautot sujahtavat yhteen, keltaiset palikat toiseen ja pallot kolmanteen kasaan.

Vanhemman kanssa touhuaminen on lapsen lempipuhua. Se kasvattaa lapsen itseluottamusta ja itsenäisyyttä. Hän osallistuu innokkaasti kotitöihin ja haluaa tehdä niitä itse. Vaikka asioiden tekeminen sujuisi monesti nopeammin ilman pieniä, auttavia käsiä, lapsi kannattaa ottaa mukaan touhuihin. Tämänikäinen osaa esimerkiksi repiä salaatinlehtiä salaattia varten, pussittaa porkkanoita kauppareissulla, järjestää kenkiä.

Puuhailun lomassa aikuinen voi kertoa lapselle, mitä he ovat tekemässä ja miksi. Se auttaa lasta hahmottamaan itseään ja arjen tapahtumia. Lapsi tarvitsee ”työhönsä” aikaa. Hän rohkaistuu jatkamaan yrityksiään, jos hänen yrityksistään iloitaan ja häntä kiitetään ja kannustetaan.

Vaippa vai potta

Lapsi oppii kuivaksi parhaiten silloin, kun pottajuttuihin ei kiinnitetä liikaa huomiota. Virtsarakon ja suolen hallinta edellyttää hermoston kehittyneisyyttä, ja lapsi saavuttaa tämän vaiheen aikaisintaan toisen ikävuoden lopulla. Joku oppii asian varhemmin, toinen myöhemmin. Lapset ovat tässäkin asiassa yksilöllisiä, eikä lasta pidä verrata toisiin samanikäisiin. Lapsi voi tulla istua potalla, jos se on hänestä muka-

Lapsen pitää antaa harjoitella syömistä – sotkuista huolimatta.

vaa, ellei, pottajutuissa kannattaa ottaa aikalisä. Vaikka parivuotias osaisi jo ilmoittaa päivällä tarpeistaan, hän luultavasti tarvitsee öisin vaippaa.

Minun, minä itse

Kun taidot kasvavat, kasvaa lapsen tahtokin. Lapsi löytää uusia tapoja tahtonsa ilmaisemiseen. Hän puistaa päättään kieläytyessään ja nyökkää myöntymisen

merkiksi. Hän voi käyttää eleitä sanojen ”kaikki, loppu, alas” -merkkinä. Lapsi kokee tulleen ymmärretyksi, kun aikuisen huomioi hänen viestinsä.

Osaava lapsi haluaa tehdä monia asioita itse. ”Minä itse” ja ”äiti ei saa” toistuvat usein tämänikäisen puheessa. Lapsi ei voi saada kaikkea haluamaansa. Hänellä pitäisi kuitenkin välillä olla mahdollisuuksia valita ja toimia tahtonsa mukaan.

Valintojen tekeminen lisää oman itsen ja arjen hallinnan tunnetta ja opastaa tekemään päätöksiä. Lapsen voi antaa valita parista, kolmesta annetusta vaihtoehdosta vaikkapa, millaisen puseron pukee päälleen. Liian monesta vaihtoehdosta valitseminen on vaikeaa. Koska lapsella ei ole samanlaista ajantajua kuin aikuisella, hän tarvitsee päätöksentekoon aikaa. Hän ei koe kiirettäkään samoin kuin aikuinen. Ellei lapsella ole valinnanmahdollisuutta, sitä ei pidä antaa hänelle puheessakaan. Lapsi tulkitsee ilmaukset: ”tulisitko syömään ja tule syömään” eri tavalla.

Pian lapsi alkaa pitää kiinni oikeuksistaan, kuten omista leluistaan. Hänellä olisi hyvä olla ikioma paikka tavaroille, jotka ovat ”minun”. ”Minun” onkin ensimmäisiä voimaa ilmentäviä sanoja, jotka lapsi oppii.

Tuttuus luo turvaa

Lapselle on kerrottava hyvissä ajoin päiväohjelmassa tapahtuvista asioista, kuten nukkumaanmenosta tai kauppareissusta. Näin lapsi voi ennakoita tulevia tapahtumia ja valmistautua niihin ajoissa. Ennakoiminen vahvistaa lapsessa perusluottamusta ihmisiin, elämään ja tulevaisuuteen.

Lapsi tarvitsee säännöllisen päivärytmin ja riittävästi lepoa, leikkiä ja ulkoilua, oli sitten arki tai viikonloppu. Hän saattaa olla todella tarkka siitä, että asiat toistuvat samalla tavalla. Esimerkiksi ruoka pitää tarjoilla aina samalle paikalle, vaatteet on puettava samassa järjestyksessä, eikä kukaan saa juoda lapsen omasta mukista.

Rauhalliset yhteiset hetket vanhemman kanssa ovat lapselle tärkeitä.

Rutiineja noudattamalla lapsi pyrkii suojelemaan itseään liioilta muutoksilta. Aikuisen pitää kunnioittaa lapsen toiveita, mutta kohtuudella. Jos lapsen mielestä ainoa oikea muki on tiskattavana, tällä kertaa juodaan toisesta mukista.

Kun lapsi tietää, mitä päiväjärjestyksessä seuraa, turvattomuuden tunne ja kiu-kuttelun tarve vähenevät. Säännöllisyys myös opettaa lasta vähitellen säätelemään omia tarpeitaan. Hän malttaa syödä iltapuuronsa kokonaan, vaikka unihiekka hiertää silmiä.

Lapselle on tärkeää, että vanhemmat ymmärtävät ja auttavat häntä tunnistamaan vireystilansa vaihteluita. Tämän vuoksi vanhemman kannattaa kertoa lapselle, koska tämä on väsynyt ja toimia sen mukaisesti. Näin lapsi oppii yhdistämään olotilansa väsymykseen ja sitä seuraavaan lepoon.

Lapsen nukahtamista helpottaa, kun iltaohjelma toistuu samankaltaisena illasta toiseen. Hellä, rauhallinen hetki satuineen tai lauluineen tuo levollisen yöunen ja opettaa lapsen nukahtamaan itseksensä.

Turvaa lapsen tutkimisen ilo

Yli vuoden ikäinen tavoittelee ja kurkottelee melkein kaikkea ulottuvillaan olevaa. Hän on toimielias ja kekseliäs ja käyttää taitojaan saadakseen haluamansa. Hän voi työntää tuolin kaapin eteen ylettyäkseen ylähyllylle. Hän ei pysty vielä arvioimaan tekojensa seurauksia. Liikkuvalle lapselle sattuu. Jotta tapaturmilta vältytään, lapsi tarvitsee vanhemman valvontaa ja suoje-lua jatkuvasti. Koti kannattaa koettaa

järjestää turvalliseksi paikaksi, jossa on mahdollisimman vähän lapselta kiellettyjä paikkoja. Hyvä tapa löytää vaaranpaikat on tutkia kotia lapsen korkeudella, tehdä vaikka tutkimusmatka lapsen perässä.

Rajoja ja opastusta

Lapsi osaa noudattaa lyhyitä, yksiosaisia kehotuksia ja kieltoja. Hän tarvitsee joitain pitäviä sääntöjä ja sietää pieniä rajoituksia. Jos lapsi ei ymmärrä sanallista kieltoa, hänet pitää hakea pois vaaranpaikasta tai estää tekemästä kiellettyjä asioita. Hänelle voi antaa muuta, mielenkiintoisempaa puuhaa.

Aina kielto ei mene perille. Lapsi ei ole kiusallaan tottelematon. Hänen käsityskykynsä ei vielä riitä monimutkaisten sääntöjen tai syy-seuraussuhteiden ymmärtämiseen. Jos lapsi ei noudata annettuja ohjeita, hänelle ei kannata toistaa samaa asiaa montaa kertaa. Hän ei jaksakaan keskittyä ohjeiden tulvaan.

Lapsi tarvitsee rajoja ja johdonmukaisuutta. Rajojen tarkoituksena on suojella lasta vaaroilta, totuttaa hänet yhteiselä-

i Vaihtelu virkistää

Lapsestakin on mukava nähdä uusia paikkoja ja kasvoja – kyläily on kivaa! Se myös pysyy kivana, kun lapsen tutusta uni- ja ruokarytmistä pidetään kiinni kodin ulkopuolellakin. Lapsi oppii, että syödä ja nukkua voi muuallakin kuin kotona.

män pelisääntöihin ja opettaa tulemaan toimeen itsensä kanssa. Vanhempien asettamat johdonmukaiset säännöt tuovat turvallisuuden tunnetta. Samalla ne kasvattavat lapsessa kärsivällisyyttä ja joustavuutta. Lapsi tietää, mitä häneltä odotetaan ja mitä käyttäytymisestä seuraa.

Lapsi ponnistelee ymmärtääkseen säännöt. Hän tarvitseeikin aikuisen tukea tajutakseen, mitä kiellot ja ohjeet tarkoittavat. Lapsi ymmärtää, että vanhempi puhuu tosissaan hänelle silloin, kun aikuinen katsoo häntä silmiin. Rajojen tarkoitus selviää lapselle, kun vanhemmat kertovat niistä riittävän yksinkertaisesti.

Jaetut tunteet

Lapsen tunteet eriytyvät toisella ikävuodella iloksi, suruksi, tyytyväisyydeksi, kiukuksi, pettymykseksi, peloksi ja hämmästykseksi. Lapsen tunne-elämän kehittymiselle on tärkeää, että vanhempi osaa erottaa lapsen tunnetiloja. Äidin ja isän tehtävänä on pyrkiä tavoittamaan lapsen tunnetila, opettaa lasta tunnistamaan tunteita ja nimeämään niitä. Aina ei ole helppo tunnistaa, onko kyse esimerkiksi kiukusta, noloudesta vai surusta. Se ei haittaa, jos tunnetta ei tiedäkään, tärkeintä on pyrkiä aktiivisesti arvaamaan, mistä on kyse.

Varsinkin ikävien tunteiden kohtaamisessa vanhempien apu on tärkeää. Vanhempi voi sanoa lapselleen vaikka: ”Olet pettynyt ja kiukkuinen, kerro, mikä sinua kiukuttaa”. Lapselle on tärkeää, että vanhemmat ymmärtävät, miltä hänestä

tuntuu, ja se, että he sietävät hänen tunteitaan ja auttavat häntä pärjäämään erilaisten tunteiden kanssa.

Rajojen asettaminen on vaikeaa. Rajat merkitsevät lapselle väistämättä pettymyksiä. Vanhempien on opittava sietämään lapsen kiukuttelua asettamistaan rajoista. Tämänikäisellä sanat eivät vielä riitä tunteiden ilmaisemiseen, eikä hän pysty hallitsemaan tunteitaan.

Kun lapsi kiukustuu, hän saattaa heittäytyä lattialle, parkua, paiskoa tavaroita ja yrittää purra. Vanhempien tehtävänä on auttaa lasta selviämään tunteenpurkauksistaan. Vaikka lapsi kiukuttelee, vanhemman on pysyttävä rauhallisena. Näin lapsi

i Vaikeita tunteita

Vanhempana on normaalia tuntea joskus väsymystä, kiukkua, turhautumista ja kielteisiä tunteita omaa lasta kohtaan. Voimakkaat kielteiset tunteet vievät voimia, lamaannuttavat. Jokaisen ihmisen jaksaminen on rajallista. Mieti, mikä on tärkeää juuri nyt. Mitkä asiat voivat odottaa? Uskalla kertoa tunteuksistasi kumppanillesi, ystävällesi, toiselle vanhemmalle tai muulle läheiselle ihmiselle. Jos kertominen ja keskustelu eivät auta ja tilanne jatkuu, hakeudu ammattiauttajalle, jonka kanssa voitte miettiä yhdessä, miten jaksaisit paremmin. Tilanteelle voi oikeasti tehdä jotakin.

oppii, ettei hänen raivonsa ole uhka. Lapsen ei saa antaa vahingoittaa kiukutellesaan itseään tai muita eikä rikkoa mitään. Mielensä pahoittanut, pettynyt lapsi kaipaa lohdusta ja ymmärtävää syliä, jossa hän voi oppia rauhoittumisen taidon. Sylissä lapsi ymmärtää, että ikävätkin tunteet ovat sallittuja. Hän huomaa, että hän on ikävästä teostaan tai kiukutteluun huolimatta vanhemmilleen rakas. Lasta ei saa jättää yksin tunnemyrskynsä keskelle eikä hänen kokemustaan saa mitätöidä. Kun lapsi saa myötätuntoa, hän oppii osoittamaan sitä muille. Hän

Kiukun keskellä

Jos lapsi saa kiukunpuuskan julkisella paikalla, koeta olla hermostumatta. Ota lapsi määrätietoisesti syliisi ja poistu paikalta. Älä välitä muista paikallaolijoista. Useimmat heistä ovat olleet vanhempina vastaavassa tilanteessa ja yleensä ymmärtävät. Kauppareissuista voi tulla sopuisampia, kun vältät ruuhka-aikoja ja annat lapsen nousta välillä jaloittelemaan.

Vaikka lapsen käytös suututtaisi sinua suunnattomasti, älä vastaa lapsen kiukkuun samalla mitalla. Älä uhkaile, äläkä lahjo lasta lopettamaan tempuiluaan. Lasta ei saa lyödä. Ravistelu vahingoittaa lasta. Laki kieltää ruumiillisen kurituksen.

Jos sinusta tuntuu, että olet epätoivoinen ja suutut usein mitättömistään syistä tai lyöt lastasi, ota asia puheeksi

rohkaistuu hakemaan lohdutusta vaikeissa tilanteissa, jos hän on saanut sitä aikaisemmin.

Moraalin kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsi oppii kaikkien tunteiden näytämisen olevan sallittua. Hän oppii näkemään, että hänellä on oikeus saada hoitoa ja hellyyttä. Sääntöjen ja kieltojen avulla hän oppii pikku hiljaa, mitä ei saa tehdä.

Pieni lapsi on mestari vaistoamaan toisen ihmisen tunnetiloja. Lapsi tuntee olonsa turvalliseksi ristiriitatilanteessa, kun hänellä on seuranaan rauhallinen ja päättäväinen aikuinen. Tällöin hän ymmärtää,

neuvolassa. Terveydenhoitajan kanssa voit yhdessä miettiä, millaista tukea ja apua tarvitset jaksaksesi paremmin. Jokainen aikuinen menettää joskus malttinsa. Vanhemmilla on lupa suuttua ja näyttää suuttumuksensa, kunhan tilanne pysyy aikuisen hallinnassa.

Voit pyytää lapselta anteeksi huonoa käytöstä ja jutella hänen kanssaan tapahtuneesta. Voit myös selittää kiukustumisen syyn. Vanhemman on yhtä tärkeää pukea omia tunteitaan sanoiksi kuin nimetä lapsensa tunteita. Esimerkiksi oman kiukun tunnistaminen rauhoittaa ja opettaa tunnistamaan omaakin käyttäytymistään. Jaksamistasi auttaa, kun pidät säännöllisesti vapaata kotiasioista. Keskustelu muiden vanhempien kanssa voi helpottaa. Huomaat, ettet ole yksin ongelmiesi kanssa ja kuulet miten muissa perheissä on selvitty.

että vastuu tilanteesta on aikuisella, ja on asioita, joista aikuinen päättää yksin.

Lapsella on asiaa

Tämänikäinen lapsi on kiinnostunut aikuisten keskustelusta. Hän seuraa sitä mielellään ja oppii puhumaan matkimalla kuulemaansa. Hän ymmärtää puhetta paljon enemmän kuin pystyy sitä itse tuottamaan. Monet äänneet puuttuvat lapsen puheesta tai sitten lapsi korvaa ne toisilla. Kun lapselle puhutaan paljon, hän rohkaistuu kokeilemaan erilaisia äänneitä ja sanoja.

Lapsen oppivat puhumaan hyvin erikäisinä, sitten kun he ovat siihen valmiita. Lapsi sanoo ensimmäiset sanansa usein yksivuotiaana. Hän oppii ensimmäiseksi päivittäin kuulemiaan sanoja ja sanoja, jotka ovat hänelle itselleen tärkeitä. Ensimmäisten sanojen jälkeen lapsen käyttämä sanavarasto kasvaa nopeasti. Hän alkaa itse kysellä esineiden nimiä ja nimetä niitä itse. Jotta lapsen puhe kehittyisi, hänen kysymyksiinsä kannattaa vastata.

Lapsen vuorovaikutushalut vähenevät, ellei hänen keskusteluyrityksensä herätä vastakaikua. Mitä enemmän häntä ymmärretään ja hänelle jutellaan, sitä enemmän hän yrittää jutella.

Perheillä voi olla omien, rakkautta ilmaisevien sanojen varasto. Se on lapselta ihanaa, kun hänellä ja vanhemmilla on yhteisiä hauskoja sanoja.

Kun toinen syntymäpäivä lähestyy, lapsi osaa käyttää pariakymmentä sanaa tai omanlaistaan, toistuvaa elettä. Hän voi vaikkapa nostaa aina käden eteensä merkkinä siitä, ettei jaksakaan syödä enempää. Hän

sanoo kaksisanaisia lauseita aikuisten mallin mukaan. Vaikka lapsen puheenkehitys on nopeaa, hänen käsityskykynsä on vasta laajenemassa. Hän ei ymmärrä monimutkaisia käsitteitä.

Vinkkejä puheen kehityksen tukemiseen

Voit tukea lapsesi puheen kehitystä katselemalla hänen kanssaan kuvakirjoja. Nimeä niistä kuvia ja kerro kuvista lapsellesi. Muutaman sanan yksinkertaiset kuvaukset riittävät alussa. Valitse katsottavaksi kuvia, jotka ovat aihepiiriltään lapselle tuttuja omasta arjesta tai kodista.

Kun puuhaillette yhdessä, nimeä käyttämiänne esineitä ja kerro vaikka tarvitsemistanne ruoka-aineista. Kun lapsi juttelee, toista hänen sanansa ja lisää perään sana. Rohkaise häntä puhumaan odottamalla muutamia sekunteja ja antamalla hänelle mahdollisuus puhumiseen. Sano sen jälkeen lapsen tavoittelemat sanat itse selvästi.

Kiireestä huolimatta kuuntele, kun lapsesi kertoo tärkeitä asioitaan. Anna lapsen selvittää asiansa rauhasa, älä hoputa äläkä yritä arvata lauseen loppua. On tärkeää, ettet ”tunge” lapsen edelle ja osoita tietäväsi asiaa paremmin.

Rohkaise lasta puhumaan itse, jos joku vaikka kysyy hänen nimeään. Lapsesta on hienoa huomata, että häntä ymmärretään.

Leikki leikkinä

Tämänikäinen lapsi jäljittelee leikeissään aikuisen tapaa toimia. Hän tarkkailee läheisiään ja heidän tekemisiään. Hän ihailee vanhempiaan ja haluaa olla kuin he. Hän osaa yhdistää esinepareja, kuten kupin ja lautasen ja tarjoaa niistä leikkikahvia.

Lapsi tarvitsee vauvaikänsä verrattuna monipuolisempaa ympäristöä. Lempileluja ovat lelut, joita voi tutkia sormilla ja joita voi käyttää opittujen asioiden kokeilemiseen ja uusien taitojen harjoitteluun. Esimerkiksi noukkimiseen, ravistelemiseen, pudottamiseen, paukuttamiseen ja vetämiseen ohjaavat lelut ovat lapselle mieleen.

Yksinkertaiset palapelit ja palojen laittaminen muotolaatikon koloihin sujuvat,

sillä lapsi osaa jo verrata muotoja ja kokoja keskenään ja yhdistää samanlaiset. Lapsi osaa jo rakentaa pienen palikkatornin, rakentaminen on yhtä tärkeää kuin tornin rikkominen. Hän avaa ja sulkee ovia ja laatikoiden kansia mielellään.

Toista ikävuotta lähestyvät lapsi yhdistelee esineitä leikeissään. Hän lastaa palikoita kuorma-autoon, ajaa autoa ja kippaa palikat pois. Hän oppii perusasioita siitä, millainen jokin esine on: pieni, suuri, kevyt vai painava. Hän osaa osoittaa kahdesta esineestä suuremman.

Lapsen leikeissä esineet ovat usein muuta kuin mitä ne todellisuudessa ovat. Palikasta tulee puhelin, toisesta lentokone. Kuvitteluleikit auttavat lasta tulemaan toimeen hänelle vielä vaikeiden asioiden

i Vinkkejä sisarus- kateuden hallintaan

Vanhempien jakaminen sisarusten kesken on lapselle vaikea asia. Jokainen lapsi haluaisi omistaa vanhempansa kokonaan. Sisarukset ovat lapsen mielestä leikkiveroita, toisaalta ikäviä tunkeilijoita lapsen ja vanhemman välissä.

Sisarusten välinen kateus on lapsiperheissä tavallista. Sitä voi vähentää kohtelemalla jokaista lasta yksilöllisesti. Huomioimalla jokaisen lapsen persoonallisuuden ja erityistarpeet osoitat lapselle, että rakastat häntä omana itsenään. ”Kaikki lapseni ovat hienoja lapsia. Sinä olet minun ainoa Annani. Kellään ei ole sellaista hymyä eikä sellaisia ajatuksia kuin sinulla, olet ihan omanlaisesi.”

Vältä lasten vertailemista keskenään, se ruokkii vain sisaruskateutta entisestään. Kerro mieluummin lapsille, mistä huomaat heidän rakastavan ja ihailevan toisiaan. Kannusta heitä yhteisiin leikkeihin.

Yleensä sisaruskateus vähenee, kun lapset huomaavat sisaruksen kivaksi leikkikaveriksi. Kun lapset riitelevät keskenään, älä etsi syyllistä. Puhukaa yhdessä riidan aiheuttamista tunteista ja miettikää yhdessä, kuinka riidan aiheuttanut pulma ratkaistaan.

kanssa. Lapsi leikkii mielellään vuorottelu- leikkejä. Toisen kanssa voi vierittää palloa ja leikkiä kurkistus- ja piiloleikkejä. Lapsi saattaa nauttia myös riehaleikeistä, joissa on vauhtia ja fyysisyyttä. Yhteisessä riehakkaassa leikissä lapsella harjaantuu myös itsesäätelykyky.

Vaikka lapsi leikkii leluillaan innokkaasti, liika on leluissakin liikaa. Välillä on hyvä laittaa osa leluista piiloon. Uudelleen käyttöön otettuina vanhat lelut tuntuvat uusilta. Vaikka leikki tukeekin lapsen kehitystä monella tapaa, leikit eivät ole lapsen valmentamista. On tärkeää, että leikki pysyy leikkinä, vailla tavoitteita ja suorituspaineita.

Kaverin rinnalla

Kaksivuotispäivän kynnyksellä leikki-seura alkaa olla lapsen mieleen, ja lapsi saattaa aloittaa leikin aikuisen tai toisen lapsen kanssa. Hän ei vielä ymmärrä, että lelut olisi jaettava toisen kanssa. Lapsi on melko joustamaton, joten yhteiset leikit samanikäisen kanssa eivät aina onnistu. Hän saattaa tuuppia ikätoveriaan, kiskoa toista hiuksista, purra tai viis veisata kaverin läsnäolosta. Hän tutkii kaveria kuin esinettä eikä ymmärrä, että se sattuu.

Lapsi tarvitsee aikuisen huolehtimaan sopuisasta yhdessäolosta. Vanhemman paikka leikeissä on hiekkalaatikon reunalla. Sieltä vanhempi opastaa lastaan mm. siinä, ettei leluja saa ottaa toisen kädestä. Leikki toisen lapsen kanssa helpottuu, kun lapsi oppii jakamaan lelujaan.

Leikkiminen onnistuu ikätoverin kanssa parhaiten, kun lelut ovat samoja ja leikki-

minen tapahtuu rinnakkain. Usein parivuotias leikkii sopuisammin itseään vähän vanhemman lapsen kanssa.

Yhdessä isovanhempien kanssa

Isovanhemmuus on kasvua, jonka lapsi mahdollistaa. Lapsenlapsi tuo elämään iloa ja vahvistaa kokemusta oman elämän jatkumisesta ja uusiutumisesta. Lapsenlapsen kautta isovanhemmat tutustuvat uusiin asioihin: vaippoihin, leluihin, vaatteisiin, hoitotapoihin. He saavat palauttaa mieliin jo ehkä kertaalleen unohtuneita asioita. On hyvä, jos isovanhemmat voivat viettää aikaansa lapsenlapsensa kanssa ja saavat tutustua häneen rauhasa. Arkiset yhdessäolon hetket ovat myös tämän ihmissuhteen parhaita rakennusaineita.

Myös vanhemmat voivat tarvita omilta vanhemmiltaan tukea ja uskoa omiin selviytymismahdollisuuksiinsa. Liika puuttuminen ja neuvominen voi kuitenkin tuntua epäluottamukselta.

Lapsi saa syntyessään ympärilleen kaksi sukua. Molemmat ovat hänelle yhtä tärkeitä. Tämä haastaa isovanhemmat tutustumaan toisiinsa. Parhaimmillaan isovanhemmat voivat tarjota lapselle ja hänen perheelleen suojaosan tukiverkon sopimalla omien kykyjensä ja taipumustensa mukaisesta työnjaosta ja läsnäolosta.

Lapsi toisella ikävuodella

Huom. Jokainen lapsi kehittyy omaan, yksilölliseen tahtiinsa, joten tässä mainitut iät ja kehitysvaiheet ovat viitteellisiä.

12–18 kk:n iässä lapsi

- ottaa muutamia askelia ilman tukea
- kävelee ilman tukea jalat harallaan tanakassa asennossa
- heittelee palloa seisoltaan tai istualtaan
- vierittää palloa eteenpäin
- nousee lattialta seisomaan ilman tukea
- ryömiä portaita alas takaperin
- tanssii vaihtaan painoa jalalta toiselle
- kiipeää aikuisen tuolille ja kääntyy istumaan
- juo mukista molemmin käsin kiinni pitäen
- on usein iloinen ja tutkii aktiivisesti uusia ihmisiä ja tilanteita.

18–24 kk:n iässä lapsi

- alkaa puhua ymmärrettäviä sanoja
- kumartuu tai kyykistyy ottamaan tavarat lattialta kaatumatta
- juoksee
- kiipeilee
- katselee mielellään kirjoja eikä revii niitä
- kantaa isokokoisia leluja kävellessään
- heittää palloa haluamaansa suuntaan
- riisuu ja laittaa käsiä hihoihin ja jalkoja lahkeisiin
- ottaa itse lautaselta ruokaa lusikalla ja vie suuhunsa vähän tiputtaen
- rakentaa viiden tai kuuden palikan tornin
- pitää väriliitua nyrkissään ja ”piirustaa”
- oppii leikkimään toisen rinnalla
- tankkaa tukea turvallisilta aikuisilta.

Lapsi eri ikävuosina -sarja kertoo lasten hoidosta, kasvusta ja kehityksestä sekä lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta syntymästä kouluikään. Käytännön vinkit rohkaisevat vanhempia kuuntelemaan ja kannustamaan lasta.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeutta hyvään ja onnelliseen lapsuuteen.